

پلانی نوکاشینکۆ: ناسه قامگیری پۆلەندا و تیکدانی نارامی ئەوروپا

هاتن بۆ بیلاروس ریڤیگیهکی ناسان نیه بۆ کۆچکردن بەرەو ئەوروپا، بەلکو بەشێکە لە ملمانێی نیوان روسیا و بیلاروس لەگەڵ پۆلەندا و ولاتانی ئەوروپا. ئەو ملمانێی بەشێکە لە سیاسەتی توندوتیژ و داگیرکارانەی روسیا که دەتوانین ئەنجامهکی له ولاتی دراوسێی هەریەک له روسیا و بیلاروس و پۆلەندا، و اتا له ئوکراینا ببینین، که تیایدا به هۆی پهلاماری روسیا جەنگ بەرپابوو. له ئەنجامی ئەو جەنگە نزیکەیی سەت هەزار کەس کوژراون، سەدان هەزار برینداران و ملیۆنهەها خەلکی سقیلێش رایانکردوو و پەنایان بۆ ولاتان لەوانه بۆ پۆلەندا بردوو. هەموو جۆره پەڕینهوهیهکی نایاسایی بۆ سنوری پۆلەندا لەژێر هەر ناویک بیت لەو بارودۆخدا بریتیه له کاریکی شیتانه و وهکو کردیهکی دوژمنانه بۆ سەر پۆلەندا و ناساییشی ئەو ولاته ئەژمار دەکریت. نایا دەکرێ ئەو بێنینه بەرچاومان کاتیک داعش هێرشی کرد، هیز و سوپای عێراق و هەریمی کوردستان چاوپۆشی بکەن له هاتنی کۆچبەران بۆ ناوخۆی ولات بەشێوهیهکی نایاسایی و بێ ئەوهی ئەژمار بۆ هیچ یاسا و رێسایهکی ولات بکریت؟ کهواته زحمهته چاوهڕێی ئەوه بکەین ولاتی پۆلەندا بەشێوهیهکی دیکه هەلسوکهرت بکات و هکو ئەوهی پێویسته لەسەری بۆ پاراستنی ناساییشی ولاتهکە.

پۆلەندا جیاکاری دەکات له نیوان کۆچبەر و ئاواره، بێ گۆدانه ئەوهی که سەر به چ ئابینێکن و رهنگی پێستیان چ رهنگیکه، بەلکو هۆکاری برینی سنور بریاردەری سەرکێیه. هەمان شت له عێراق روویدا له کاتی شەری داعش. ئاوارهکان ئەوانه بوون که له دەست تیرۆریستان رایانکرد له موسڵ و شەنگال و تەلهعفر و ئەو شونانەهی که داعش داگیری کردبوون. ئاوارهکان له بەنگلادش و فلیپین و جۆرجیا و پاکستانهوه نەبوون که نێستا له هەولێر و بەغدا و نەجەف کاردەکەن. یاخود له ولاتانی ئەوروپا و ئاسیا و ئەفریقا نەبوون، که نامانجی خراپیان هەبێت بۆ نمونه نامانجیان ئەوه بیت جاسوسی بکەن یان کاری تیکدەرانه و تیرۆریستی ئەنجام بەن یان مەبەستیان بوو بیت چنه ریزهکانی داعش. هەر بۆ ئەمەیه که هیزی پاراستنی ناساییش هەن و دەبیت هەموو شتیک بپشکنن. له بارودۆخی هەبونی مەترسی بۆ سەر ناساییشی نیشتمانی، که نێستا ولاتی پۆلەندا لهو دۆخدا خۆی دەبینیتەوه، هەر هک عێراق له کاتی جەنگی داعش هەیبوو، ئەو رێسایانه زبێر توند دەکرین و ئەو کەسانەش که بیانەوێ ئەو رێسایانه بشکێنن دووچاری کاردانەوهی توند دەبنەوه.

پۆلەندا ئاوارهی له ولاتی ئوکرایناوه وەرگرت بێ ئەوهی گۆی بەوه بدات که ئاوانه خەلکی ئوکراینان یان قوتابی و نیشکەری بێگانەن لەم ولاته دەژین، لەوانیش عێراقی، کورد، عەرەب، هیندی و موسولمان و هتد. هەمووشیان دەبوایه له خالی سنوری بینه ژوورهوه و پشکنینیان بۆ بکریت و ناسنامەیی خۆیان نیشان بەن و بۆ ئەوهی فەرمانی هیزی پاسهوانی سنور جێبهجێ بکەن. هەمان شت کاتیک خەلکانیک له سنوری داعشهوه رایاندهکرد. نایا هیزه عێراقیهکان به سوپا و پێشمەرگهوه چون مامەلەیان لەگەڵ کەسانیک یان گروپیک دەکرد که له سنورەکانی داعشهوه بێن و بیانەوێ خالی کۆنترۆل کردن بیهزینن و رابکەن لە دەست پۆلیس و هیزەکانی سنور؟ یان به ناسن و دار پهلاماری هیزەکانی عێراقیان بدایه؟ به تایبەتی ئەگەر تیرۆریستانی داعش سەرکرایهتیان بکردنایه؟ بهم شێوهیه ئەو هیزانەیی دژی ولاتی پۆلەندا مەبەست هیزەکانی بیلاروسه، گروپی شەکر و تیکدەر ناماده دەکەن بۆ پهلاماردانی پۆلەندا و هیزەکانی پاسهوانی سنور و سوپا. دەیانەوێ بهم شێوهیه بینه هۆی رشتنی خۆین بۆ وروژاندن.

ئەو کۆچبەرانەیی دەیانەوێ بەشێوهیهکی ناشەرعی سنوری نیوان پۆلەندا- بیلاروس بیهزینن، دەبنه هۆکاری مەترسی بۆ سەر پۆلەندا و هەموو یهکیتی ئەوروپا و دەبیت حیساب بۆ ئەوه بکەن که دووچاری هەمان ئەو کاردانەوهیه دەبنهوه که کاتیک

کەسێک لە سنورەکانی داعشەوه دەهات و دەبویست خۆی لە کۆنترۆڵ کردن بدزیتەوه. بۆ ولاتی پۆلەندا جیاوازی نیه له نیوان داعش و رژیمی پوتین و دیکتاتوری ژیر دەستی ئەو "ئوکاشینکو" پوتین لەپای ئەو تاوانانەی ئەنجامی داوان نیستا داواکراوه له لایەن دادگای سزادانی نیودههولەتی، ئەوش تازە سەرەتایە. روسەکان و دەزگا سەربازییەکانی ئوکاشینکو بەرپرسن له چەندین تاوانی بی وێژدانانە، دەستدریزی و کۆشتن. هەرکەسێک بچیتە ناو پلانی پوتین و ئوکاشینکو دژی پۆلەندا، دەبیت چاوەڕێی دەرەنجامی توندوتیژ بکات.

ناواری پۆلەندا و چالاکی قەڵەبەتی

پروپاگەندەیی روسی و بیلاروسی دەخواریت وینەیهکی ناشیرینی ولاتی پۆلەندا و هەلویستی بەرانبەر ناواریکان نیشان بەدات. ئەو راستییەکی که پۆلەندا چەند ملیۆنێک ناواری ئوکراینا وەرگرتوو و له لایەکی تر لەسەر سنوری بیلاروس دیواریکی کۆنکریتی دروستکردوو، هەموو ئەوانە دیپۆرت دەکاتەوه که دەیانەوی سنوری ولاتەکه بەهزینن، گوايا ئەوه دوورویی راشیزمی پۆلەندا دەرەمخات. بەلام ئەوه به تهواوی قسەیی هەلبەستراوه. پێش هەموو شتێک ئەوانەیی له ئوکرایناوه دین کەسانێکن له ناوچەیی جەنگەوه هەلاتوون بەرو پۆلەندا، هەروەک ئەوانەیی که له دەستی داعش رایاندهکرد بەرو هەریمی کوردستان و ناوچەکانی تری ژیر کۆنترۆلی سوپای فیدرالی عێراق. بەلام ئەوانەیی که سنوری بیلاروس-پۆلەندا دەهزینن، ئەوانەن که به شیوهیهکی یاسایی چوونەته بیلاروس، ئەوش له رینگەیی کۆمپانیای تایبەت و هاوناهاهنگ لەگەڵ رژیمیکی دۆزمنی ولاتی پۆلەندا، ئەنجا دەیانەوی یاسای پۆلەندی بشکێنن و مەترسی دروست بکەن بۆ سەر ئاساییشی پۆلەندا. نایا ئەوانە به هۆشیاری ئەو کارمیان هەیه که دەیکەن یان نا ئەوه هیچ گرنگییهکی نیه. پێویستە ئەوش بلێن که پۆلەندا دەیان هەزار ناواری له بیلاروسیشەوه وەرگرتوو (هاولاتی بیلاروس)، که هەرشەیی زیندانی کردن و ئەشکەنجەدانیان لەسەر بووه، چونکه ئۆپۆزیسیۆن بوون دژی دەسەلات. ناواری ئەو کەسانەن که بههۆی جەنگەوه هەلدین یان راوهدوو دەنرین، نەک ئەوانەیی که حەز دەکەن له ولاتیکی دیکە بژین و بۆ ئەوهی باشتر بژین.

له روانگەیی رێساکانی ئاساییشی بەزاندنی سنوری پۆلەندا ئەوش گرنگ نیه، که نایا ئەو کەسانەیی هاتوونەته بیلاروس دووچاری مەترسی دەبنهوه یان نا، نایا سەگیان تێبەردەدریت له لایەن سەربازانی بیلاروسهوه، یان نازار دراوان و راپێچ کراوان بۆ سنورەکانی پۆلەندا، یان مامەلەیان لەگەڵ کراوه وەکو نیومەرۆف. بەلای ئەوهی بیلاروسی ئوکاشینکو، هەر کەسێک بیهوێت بۆ ئەویندەر بچیت ئەو دەبیت چاوەڕێی ئەو دەرەنجامە بکات. ئەو کۆمپانیایانەیی که کۆچبەران دەهینن بۆ بیلاروس درۆ دەکەن و دەبیت گلەیی لەوان بکەن، نەک له پۆلەندا. پۆلەندا بەرپرسیاریتی ئەو هەلناگریت که چون کۆچبەران مامەلەیان لەگەڵ دەکەن له ولاتی بیلاروس، دەزانین که مامەلەیان لەگەڵ دەکەن بەشیوهیهکی زۆر نامرۆفانە، هەروەک چون داعش مامەلەیی لەگەڵ خەلکی دەکرد. پۆلەندا دانوستان ناکات لەگەڵ تیرۆریستانی ئوکاشینکو، که وەکو بارمته مامەلە لەگەڵ کۆچبەران دەکەن و بەکاریان دەهینن بۆ گەمەیی سیاسی خۆیان و ترازیدیای مرویی. ئەگەر پۆلەندا دانوستانی بکەدایە لەگەڵ بیلاروس لەسەر ئەو پرسە، ئەو کاتە دەبووه هۆی هاتنی ژمارهیهکی زۆرتری کۆچبەران و دروست کردنی مەترسی لەسەر ژانیان، چونکه ئەو پلانی تیرۆریستانی روسی و بیلاروسی بوو.

لهبەر ئۇمە پۆلەندا سنورەکانی خۆی ناکاتەمە بۆ هیچ کەستیک، که بەم شئومە مامەلمە لەگەڵ دەکریت له لایەن پیاوکوژانی روسی-بیلاروسی. لقی ئۇ کۆمپانیایانە که بەم کارانە هەڵدەستن له ولاتان، لەوانە له عێراق بەرپرسن لەمە، که ئۇم جۆرە کۆچکردنە رێک دەخەن، پێویستە هەرچی زوو دابخرن و خاوەنەکانیشیان وەکو تاونبار مامەلمەیان لەگەڵ بکریت، چونکە وەکو خانەمی تیرۆریستانی داعش خەلک هان دەدەن بۆ چوونە ناو ئۇ گروپە. پرسیکی شەرەفە که خانەوادەکانی ئۇ کۆچبەرەنە هەستەن بە سزادانی ئۇ تاونبارانە که خەلیان بەرمو هەندەران برد. چونکە ئۇمە تاونی ئەوانەمە که ئۇ جۆرە گەشتانە رێکدەخەن و پارمەکی زۆریش لەپای ئۇمە و مردەگرن، نەک تاونی پۆلەندا، که بەرگری له سنورەکانی خۆی دەکات وەک ئۇمە هەموو ولاتیەک دەیکات.

ئەمەش گرنگی نیه که ئایا ئۇمە کۆچبەرەنە دەیانەوئ بینه بۆ پۆلەندا یانیش پۆلەندا وەکو ولاتیکی ترانزیت بەکاربەینن و ئامانجیان ولاتیکی دیکەمی ئەوروپی بێت، بە تاییەتی ئەلمانیا. راستییەک هەمە، له هیچ کام له بانگەشەکان ولاتی پۆلەندا ولاتی ئامانج نیه، کەواتە مەبەستی کۆچبەرەنە دۆزینەوئ پەناگەرەک نیه له پۆلەندا. بەداهەمە، ئەگەر کەستیک پۆلەندا وەکو رینگەرەک بەکاربەیننیت که بە ئاسانی دەستی بگاتە ولاتانی دیکە و ئۇمە بیخواریت بیکات، ئۇمە نەک تەنھا بئ ریزیه بەرانبەر ئۇمە ولاتە، بەلام هەلمەمەکی گەمەرە دەکات. ئایا هیچ کەستیک حەز دەکات کەستیک بێگانە بە ئاسانی بەناو مالمی دا تێپەرنیت؟

سنوری نیوان پۆلەندا و بیلاروس سنوری دەرەوئ یەکیتی ئەوروپایە، پۆلەندا پابەندە بە پاراستنی. پۆلەندا ئەرکی خۆی بەجئ دەهیننیت له ناستیکی نیودەولەتی. بۆیه کاتیک کەستیک سنوری پۆلەندا دەبریت، ئۇمە ئەگەر بێت و له زەلماکاوەکان نەخکیت یان له سەرمان رەق نەبێتەمە، ئۇمە له زۆرتەین ئەگەردا له رینگای ئەلمانیا دەسگیر دەکریت. ئۇمە رینگەرەکی دۆرە، ئۇمە تاونبارانەمی که کۆچبەرەنە دەبەن بۆ ولاتان، مامەلمە ئازەل بۆ کۆچبەرەنە دەکەن، له ناو جانتا و سندوقی تەسکی بارهەلگر بئ هەبوونی هەواگۆرکی. لەم بارودۆخەدا دەبیت چەند سەت کیلۆمەتریک بەرینگا برون و زۆرەمی زۆریشیان له لایەن دەزگا ئەمنییەکانی پۆلەندا دەسگیر دەکرین. بەلام لەمەش خراپتر که دووچاری کۆچبەرەنە بێتەمە ئۇمە، که له رینگادا ئەگەری مردنیان هەمە بەهۆی خەکانەمە لەبەر نەبوونی مەرجی مەروبی لەکاتی گواستەمەیان.

ناتینگەشتوووییە ئەگەر وایزان دەزگا ئەمنییەکانی پۆلەندا رینگری ناکەن له کۆچی نایاسایی و ئۇمە کۆچبەرە ناشرەعیانە دەسگیر ناکەن که دەیانەوئ خاکی پۆلەندا بێرن بۆ گەشتن بە ئەلمانیا. ئۇمە ئەرکی دەزگا ئەمنییەکانە و دەبیت جێبەجێ بکەن. کۆچکردن بەناو خاکی پۆلەندا و چوونە ناو ولاتانی یەکیتی ئەوروپا بریتی نیه له "لەکوئ کردنەمی کێشەکە". چونکە یەکەم: پۆلەندا بەرپرسیارە، ولاتیکی خاوەن ئەرک و سەرەبە، بە جددی یاساکان جێبەجێ دەکات و ئابرووی خۆی له گۆرەپانی نیودەولەتی دەپارێزیت. دووم: کۆچکردن بەناو خاکی پۆلەنداوه بۆ هەر ولاتیکی دیکەمی یەکیتی ئەوروپا دەبیتە مایەمی هەرەشە بۆ سەر گۆرینی ریساکانی سنوری ناوخۆی یەکیتی ئەوروپا له زونی شینگین و گەراننەمی خالی کۆنترۆلی سنورەکان. پۆلەندییەکان ئۇمە ناخوازن و مافی خۆشیانە. سێهەم: بەگۆرەمی ریکەوتنە دوو قۆلییەکان و ریساکانی یەکیتی ئەوروپا، ئۇمە بێگانەمی بەشئومەمی نایاسایی سنوری پۆلەندا-ئەلمانیا دەبەن، دەبیت بەگەرنێنێنەمە بۆ ولاتی یەکەم، واتا یەکەم ولاتی یەکیتی ئەوروپا که کۆچبەر بۆی هاتوو، واتا بۆ پۆلەندا. لێرەدا دەکەونە ناو کامپی داخراو، تا ئۇمە کاتەمی دۆسیەکانیان یەکلایی دەکرێنەمە که ئایا مافی پەنابەریتی و ئاوارەییان هەمە یان نا.

ریڭای یاسایی (شهرعی) بۆ پۆله‌ندا

تەنەنەت ئەگەر کەسێک وەک ئاوارە لەقەڵەم درا و مافی مانەوی پێدرا، واتای ئەوە نیه که دەنوانیت بە ئارەزووی خۆی سنووری پۆله‌ندا بپێت. ئەوە وەک تاوان ئەژمار دەکەیت، بەهۆی ئەو کردووە دوژمنکاریانەیی بیلاروس و پالەنەری روسیا و جەنگی ئوکرایناوە، ئەوە دەبێتە هۆی دروست کردنی هەمرەشە و مەترسی بۆ سەر ئاساییشی پۆله‌ندا. ئەوانەیی بەم شێوەیە رەفتار دەکەن دەبێت چاوەڕێی دەرەنجامەکی بکەن، بێ گەرنگی دان بەهۆی بە چ هۆکاریک هاتوونەتە وڵاتی بیلاروس. بە گۆپەرە ئامارەکان، ئەوانەیی که دەیانەوی سنووری وڵاتی پۆله‌ندا بپێن، ئەوانەیی که مافی پەنابەرێیان هەیە تاکوتەران. لە کاتیگدا سزای برینی سنووری بەشێوەی ناشرعی بریتییە لە ۳ سالی زیندانی. ئەوەش که ئەم جۆرە کۆچکردنە رێکبخت بۆ سزاکی دەگاتە ۸ سالی زیندانی کردن. پەلاماردانی دەزگای ئەمەنی پۆله‌ندی سزاکی دەگاتە ۱۲ سالی زیندانی، تا ئەو کاتەیی دیپورت دەکەیتەوه. ئەو کەسانەش سزای قەدەغەیی چوونەیی ناو یەکیته‌ی ئەرۆپایان بەسەردا دەسەپنێت. ئەو کەسانە ئیتر ناتوان بەشێوەیەکی یاساییش بێنە ناو خاکی یەکیته‌ی ئەرۆپا.

هەزاران هاوڵاتی عێراق و وڵاتانی دیکەیی رۆژەه‌لاتی ناوهراس‌ت سالا‌نە بەشێوەیەکی شهرعی دینه ناو خاکی پۆله‌ندا. ئەوانیش بریتین لە گەشتیاران، قوتابیان، کرێکاران و هتد. ئەوانە پێشوازییان لێ دەکەیت که بەشێوەیەکی یاسایی دین. لە سەرەتای سالی ۲۰۲۱ تا وەک ناوهراس‌تی ۲۰۲۳ پۆله‌ندا مافی ۵۷۰ کەسی بۆ ئیقامەیی کاتی داوه. بەلام هەرچەند ژمارەییەکی زۆرتر بیانەویت بە نایاسایی بێنە ناو خاکی پۆله‌ندا ئەوەندە زەحمەتتر دەبێت پێدانی مافی هاتنە ژوورەوه. پۆله‌ندا هەر تەنها ئاوارەیی وڵاتی ئوکراینا وەرناگریت، لە سالی ۲۰۲۲ لە پۆله‌ندا زیتر لە ۱۰ هەزار کەس داوای مافی پەنابەرێتی کردووه، (ئەوش ژمارەییەکی کەمی ئوکراینییەکان لەخۆ دەگریت، چونکه ئەوان بە رێوشوونێکی دیکە وەرەگێرین). لەم ژمارەییە ۶۳۹ کەسیان خەلکی عێراقن. ۴۹۶۲ کەس وەلامی ئەرینی وەرگرتووه که ۱۰ کەسیان هاوڵاتی عێراقن. بۆ بەراورد کردن، لە چەند سالی رابردوو، پۆله‌ندا مافی پەنابەرێتی داوتە ۱۵۰ کوردی سوریا و ئیران و تورکیا. لە سالی ۲۰۲۲، بیست هاوڵاتی عێراق داوای کاتی ئیقامەیی هەمیشەیی کردووه، دوو کەسیش داوای داوای مافی ئیقامەیی یەکیته‌ی ئەرۆپای کردووه، ۲۷۷ کەسیش داوای ئیقامەیی کاتی کردووه. لە هەمان کاتدا پۆله‌ندا ۱۹ بریاری ئەرینی داوتەوه بۆ مافی مانەوی هەمیشەیی، ۷ بریاری نیگەتیف، ۲ کەسی پێداچوونەوه بۆ کردووه، ۱ حالەتیش هەلپەسێردراوه. هەرچی ئیقامەیی یەکیته‌ی ئەرۆپایە، ئەوا یەک بریاری نیگەتیف دراوه، هەرچی مانەوی کاتییە ۱۸۱ کەس وەری گرتووه، ۴۷ کەس رەت کراوتەوه، ۶ حالەت چاوی پێدەخشینێتەوه و ۲۳ حالەتی دیکەش هەلپەسێردراوه. پێویستە ئەوه روون بکەیتەوه، که ئەو بریارانەیی لە سالیگ دراوان مەرج نیه کەیسەکان هی هەمان سالی بن، چونکه رێکارەکان چەندین مانگ دەخایەنن. بەلام لەوه بەدەر دەکەویت که پۆله‌ندا جیاکاری ناکات لە نێوان هیچ لایەنێک و دەرگاشی بۆ خەلکی عێراق دانەخراوه، بە مەرجێک پابەندی یاساکی پۆله‌ندا بن و ئەو کاتەش مانەویان لەو وڵاتە شهرعی دەبێت.

لەوه‌دا پێویستا ناکات ژبانی خۆ بخەیتە مەترسیه‌وه و پەنا بپێت بۆ برینی سنور بەشێوەیەکی نایاسایی چونکه ئەوه تەوانه. دەبێت ئەوه لەیاد نەکەیت هەموو وڵاتێک مافی پاراستنی ئاساییشی خۆی هەیه، بە تاییه‌تی له دۆخیکی وەک ئەوه عێراق و هەریمی کوردستان دووچاری بیوون لە جەنگی داعش، ئیستاش پۆله‌ندا دووچاری هەمان دۆخ بووتەوه بەهۆی کردووەکانی هەریک لە وڵاتانی روسیا و بیلاروس و هەروەها جەنگ سەر وڵاتی ئوکراینا. تاوانباران ئەوانەیی خەلکی هان دەدن بۆ

گهشت کردن بهو ریگهیه درۆ دهکهن و دهییت بهر پرسیاریتی دهرنجامی تراژیدی له ئهستو بگرن. دهییت له پای ئهو کاره سزا بدرین، ئهوهش به تهنها پرسی یاسا نیه، بهلکو پرسی شهرفه.

Public task financed by the Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Poland within the grant competition “Public Diplomacy 2023”

The opinions expressed in this publication are those of the authors and do not reflect the views of the official positions of the Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Poland.

**Ministry of Foreign Affairs
Republic of Poland**
